

întâlnit în spațiul nostru cultural de după 1989. Și e îmbucurător faptul când un istoric al sociologiei românești cum este Ștefan Costea și-a găsit timp să redacteze împreună cu Dumitru D. Costea o monografie pronunțat sociologică a unui sat din Câmpia Mureșului.

Monografia comunei Șeitin cuprinde: repere istorice, populația, economia și viața socială, viața culturală și spirituală, evoluția economică între 1945-1989, într-o redactare academică. Reperete istorice consemnate sunt: epoca pietrei, epoca bronzului, epoca fierului, epoca geto-dacică, epoca romană, epoca "năvălirilor barbare", epoca feudală, epoca modernă (1821-1989).

Sub aspect demografic, Șeitinul se înscrie ca număr de populație în grupul de comunități rurale din Lunca Mureșului precum: Nădlac, Pecica, Sânicolaul Mare. Acestea au între 3.000 și 6.000 de locuitori. Populația este eterogenă etnic. Alături de majoritatea românească, în comunitate au conviețuit și conviețuiesc: maghiari, evrei, cehi, slovaci și romi. În evoluția economică a comunității trebuie să reținem că în perioada economiei domeniiale Șeitinul a avut diverși proprietari, între care și pe Corvinești.

Localnicii au fost în principal crescători de animale, ocupație pentru care autorii aduc mărturii specifice: "Tehnologia" creșterii animalelor constă în împărțirea lor în turme separate de "mulgări", "sterpe" și boi. Pentru mulgerea vacilor, seara și dimineața, gospodinele mergeau la "fântânile vacilor", unde acestea erau aduse pentru adăpat, le mulgeau și se reîntorceau cu laptele muls, pe care apoi îl prelucrau, transformându-l în diferite produse lactate.

În privința plantelor de cultură, grâul, orzul și ovăzul erau adunate sub forma de "stoguri", pe arii special destinate acestui scop, unde erau treierate cu caii, sub supravegherea

"bistoșilor"(vechililor) care erau, potrivit tradițiilor, foarte "câinoși".

În istoria comunității momentele semnificative sunt: deschiderea primului oficiu poștal (1867), primul medic comunal (1884), treieratul cu batoza (1890), reforma agrară (1921), economia rurală etatizată de tip socialist (1950-1989), refacerea structurii proprietății (1989-1998). În prezent economia rurală din Șeitin cunoaște următoarele tipuri de exploatație: "societăți cu personalitate juridică", asociații familiale, domeniu de stat și domeniu public, gospodării individuale ce posedă între 0,5 ha și 7-10 ha.

Un fapt semnificativ pentru comunitățile rurale este faptul că populația comunei "este interesată de participarea la viața politică și este sensibilă la evoluția acesteia". Faptul e consemnat și de prezența următoarelor grupuri politice: PNȚCD (41 membri), PD (10 membri), PDSR (15 membri), Partidul pensionarilor (21 membri), PRM (9 membri), Partida Romilor (70 membri).

Prin coordonatele semnalate, monografia comunei Șeitin dovedește că e realizată cu profesionalism și e utilă sociologiei românești pentru continua ei evaluare, nu numai față de performanțele occidentale, ci și față de performanțele autohtone, între care monografia sociologică rurală a avut parte de o dăruire specifică din partea școlii sociologice de la București, al cărei spirit este în continuare viu și provocator.

Traian Vedinaș

Valer Hosu,
Răstoci - o istorie într-un sat,
Clusium, Cluj-Napoca, 1996

Sintagma "o istorie într-un sat", aflată în titlul monografiei lui Valer Hosu,

comunică perspectiva autorului asupra localității Răstoci (județul Sălaj), de pe valea Someșului, a cărei istorie o analizează prin prisma istoriei românilor transilvăneni. În secolele XVI-XVII localnicii din Răstoci sunt, asemeni tuturor transilvănenilor, ținta acaparării de către habsburgi. Ținutul Chioarului, în vecinătatea căreia se află localitatea monografiată, avea o importanță strategică în acea vreme. Satul Răstoci, asemeni multor altora, trece prin devastări și nu se poate dezvolta demografic. Anexarea Transilvaniei de către habsburgi are loc, și începând cu a doua jumătate a secolului al XVIII-lea în comunitate se pot observa schimbări: tăblițe cu numărul casei, cadastrul, clasificarea urbarială.

Documentele relevă pentru secolul al XVIII-lea și al XIX-lea o pronunțată stratificare clasială, expresivă pe de o parte prin prezența grupului privilegiat al nobililor și a grupului aserviților. Aceștia din urmă sunt iobagii și jelerii ("lipituri", cum îi fixează graiul locului).

Fascinat de această dramatică istorie a românilor transilvăneni identificată în istoria Răstocilor, Valer Hosu accentuează lupta pentru emancipare a românilor transilvăneni, pentru libertăți sociale, religioase și culturale, în context subliniind lupta pentru oficializarea limbii române în imperiu. Perioada cea mai dramatică evocată de autor este aceea de după 1867 când administrația "dualistă" voia să oprească pe orice cale ascensiunea românilor în structurile de conducere ale Statului... Anularea alegerilor de către autorități se făcea ori de câte ori românii ieșeau învingători (...) De altfel, reacționarismul sistemului de guvernare austro-ungară îl vădesc și măsurile pentru îngrădirea accesului românilor la alegerile parlamentare".

După ce evocă și procesul memorandiștilor, Valer Hosu precizează în aceeași serializare istorică a evenimentelor

că cel mai important eveniment, în urma unirii de la 1918, a fost participarea țăranilor din Răstoci la alegerile parlamentare din 1920, ale României întregite.

Alte evenimente: dictatul de la Viena (1940), reforma agrară (1945), sistemul administrativ după 1948 "copiat după sovietici", colectivizarea forțată (1964), reorganizarea administrativă din 1968 și "sistematizarea satelor", circumscriu o veritabilă istorie în satul Răstoci, pentru care evenimentele din 1989 ce au dus la înlăturarea comunismului, au însemnat "reîmproprietărea" și punerea bazelor unor ferme moderne. Autorul consimte la schimbare nu fără entuziasm: "Ca de atâtea ori în istorie, răstocenii au pornit-o iar de la început".

Deși tributară istorismului, monografia rurală a lui Valer Hosu despre Răstoci surprinde și aspecte sociale, cum sunt cele subliniate mai sus, la care mai putem adăuga o documentată descriere a schimbării locuinței țărănești în tranziția de la etnografic la modern, de la rural la urban, fenomen nelipsit de vocația localnicilor de a se instrui pentru a face față acestor schimbări.

Monica Pop

Dumitru A. Lungu

Monografia comunei Oteșani, jud. Vâlcea
1997

Studiul realizat de profesorul Dumitru A. Lungu asupra comunei Oteșani însumează o muncă de documentare de peste 25 de ani. În monografie sunt surprinse în cifre și fapte transformările ce au avut loc în plan economic, social și spiritual în comuna Oteșani, precum și aspirațiile de azi ale localnicilor.